

ságba vetett hitet. Higgyük, hogy van embernek és világnak olyan szemlélete, amely minden értéket: anyagot és szellemet, technikai haladást és társadalmi fejlődést, kultúrát, erkölcsöt és vallást felölel. Vallanunk kell – éppen az ember javára –, hogy minden érték az emberért, az emberhez méltóbb, szabadabb életért van. Ám maga az ember végső soron nem önmagáért, nem is valami vége-láthatatlan és meghatározhatatlan haladásért van, hanem Krisztusban Istenért. Ez a katolikus igazság: az ember egyetemes igenlése és értékelése Istenben – ez a keresztény humanizmus veleje, amit eddig is szolgált, s szolgáljon a jövőben is a Vigilia.

Őszinte barátsággal küldöm jókívánságaimat.

SZABÓ FERENC

Kapcsolataim a Vigiliával

Csak négyéves voltam, amikor a *Vigilia* megszületett. 1949-ben, érettségire készülő diákként fizettem elő a folyóiratot. Jól emlékszem, milyen izgalommal vártam minden hónapban. Rögtön elejétől végig elolvastam. Világnézeti és irodalmi érdeklődésem miatt éppen azt találtam meg benne, amit kerestem. Mivel akkoriban verseket írtam, először Sík Sándor, Tűz Tamás és mások költeményeit olvastam el. Egyesekre ma is emlékszem, bennem zsongnak, mint pl. Tűz Tamás *Psalmus aestheticusa*: „Gyömbérillatú szél borzolja a madarak fészket...” H. de Lubac és Y. Congar tanulmányai széles távlatokat nyitottak; a világegyetem titkairól szóló ismertetések (Holenda Barnabás), Mihelics Vid „Kérdések és távlatok” című rovata stb. mind segített a világnézeti tájékozódásban.

A *Vigilia* akkoriban elsősorban Sík Sándor személyében testesült meg. Nemde Rónay is ezt írta Sík halála másnapján: „elmondhatjuk, hogy így vagy amúgy, mindnyájan ebből a 'köpenyből' – Síkéből – bújtunk ki”? Szerettem Sík verseit; a legújabbakat éppen a *Vigiliában* olvashattam. 1955-ben Mátraszentimrén személyesen találkoztam vele. A Stella-üdülőben töltöttem két hetet mint egyetemista. Segítettem a nővéreknek fát vágni, mosogatni. Közben sokat olvastam. Egy alkalommal leküldtek Mátraszentimrére, hogy hívjam meg Sík Sándort ebédre. Barátian fogadott, leültünk a verandára és kb. egy óráig beszélgettünk. Eszembe jutott egyik verse, amelyet pár évvel korábban lapjában olvastam (Mátraszentimre):

...S az útnak hátat fordító
Kis faluvégi házikó,
Ahonnan a csivitelő
Fecske-anya cikáz elő
Az otthonos eresz alól,
Őt apró csórt tartani jól,
S hol engem is kézből etet
Az anyaízű szeretet...

Akkor már személyesen ismertem Sík Sándort, csak ő nem ismert engem. Ott laktam a Szentkirályi utcában, közel a piaristákhoz. Hozzájuk jártam napi misére 1953–1956 között mint francia–magyar szakos egyetemista (és jezsuita novicius). Ministráltam a piarista atyáknak. Sík Sándort gyakran láttam. Szívesen hallgattam a konferenciabeszédeit. Annyian voltunk, hogy a későn jövőknek már csak a lépcsőházban jutott hely.

Sík Sándor halála után Mihelics Vid és Rónay György elmondta a folyóiratban, hogy az ő teljes értelemben vett katolicitása maradt továbbra is a programjuk. Ekkor már a zsinati időszakot éltük. Leuvenben befejezve filozófiai és teológiai tanulmányaimat, Párizsban a doktorátusra készültem. Innen figyeltem a világegyházban és Magyarországon bekövetkező változásokat. Csakhamar újra felvettem a kapcsolatot a *Vigiliával*. Már 1962-ben levelezni kezdtem Mihelics Viddel, éspedig Teilhard kapcsán. Az „Eszmék és tények” éles szemű figyelője többször írt Teilhard eszmevilágáról, idézte kis könyvemet is, amelyet a P. Rezek által lefordított *Az Isteni Milió (= Benne élünk)* című könyvhöz bevezetőül szántunk. Teilhard-ról szóló távpárbeszédünkről bővebben írtam a nemrég megjelent *Vallomások Teilhard-ról* című kötetben (szerkesztette Golen Károly). 1964-ben megjelent a *Vigiliában* egy rokonszenves ismertetés első könyvemről (*Világnézetek harca*) Erdey Ferenc professzor tollából. Erdey főleg a Teilhardnak szentelt tanulmányokra figyelt fel.

Rónay Györgyöt először mint esszéíró és műfordítót, a francia irodalom kiváló tolmácsolóját kedveltem. Csakhamar világos lett, hogy a *Vigilia* benne kapott új „gazdát”, szellemi vezetőt. Ő lett katolikus részről – Nyíri Tamással és Hegyi Bélával – a katolikus–marxista párbeszéd egyik fő képviselője is. Gyurkát személyesen Párizsban ismertem meg 1965 márciusában, a Katolikus Értelmiségiek Hetén. Erről a témáról tartott nagy sikerű előadást: „Istent képviselni”. A francia szöveg később magyarul is megjelent. Az előadás után – éppen Gara Lászlóval beszélgetett – odamentem hozzá és megismerkedtünk. Teilhard-írásaira utalva jeleztem neki, hogy én is sokat tanulmányozom a tudós gondolkodó műveit. Akkor már ő maga is egy magyar Teilhard-antológia tervével foglalkozott. (Hamarosan – ugyancsak Párizsban – megismerkedtem Dienes Valériával, aki szintén egy Teilhard-válogatás ügyében jött oda; elkísértem Mille Mortier-hoz, a Teilhard Alapítványhoz. Jeleztem neki Rónay tervét is. Kettőjük közös munkájaként jelent meg a Szent István Társulatnál a *Hit az emberben* című Teilhard-válogatás.)

Rónayval 1968-ban Rómában jobban megismerkedtünk; mondhatom, barátai közé fogadtott. Már a Vatikáni Rádiónál dolgoztam. Meghívtam, hogy tartson a rádióban négy előadást. „Keresztény szellem és életérzés a mai magyar irodalomban” címmel háromszor beszélt (lásd: *Szentelek, írók, irányok* 249–266); ezenkívül egy megemlékezést tartott Claudelről. Itt Rómában több napig együtt voltunk Gyurkával és feleségével, Nellivel. T. Szőnyi Zsuzsa társaságában látogattuk a város nevezetességeit. A *Jegyzetlapok* több közös élményünket őrzí. Gyurkával és Pilinszkyvel újra találkoztam 1971 tavaszán a svájci Sionban, a magyar katolikus-protestáns ökumenikus kongresszuson. Rónay érdekes tájékoztatót tartott „Egyház és vallás Magyarországon” címmel. A hetvenes évek elejétől aztán Magyarországon találkoztunk szinte évenként. Rónay többször kért tőlem cikket a *Vigiliába*, illetve néha átvette egy-egy rádiós „figyelőmet”. Ismertették könyveimet a folyóiratban.

Végül megemlétem még kedves barátomat, Dévényi Ivánt, a *Vigilia* képzőművészeti rovatának vezetőjét. Még mielőtt személyesen megismerkedtünk volna Esztergomban, sűrűn leveleztünk. Nem ismertem hozzá hasonló levélíró. Jártas volt irodalmi berkekben, tájékoztatót a magyarországi szellemi élet kibontako-

zásáról, a *Vigilia* szélesebb körének kulturális életéről. Meghatódva olvasok bele abba a hatalmas levélgyűjteménybe, amely kedves emlékét őrzi.

Csak a halottakról emlékeztem meg. Azt hiszem, a *Vigilia* feladata az, hogy folytassa a Sík-Rónay „vonalat”. Az igazi katolicitást, azt a teljes humanizmust, amelyet ők igyekeztek képviselni. Mihelics Vid 1964 januárjában, amikor átvette Sík Sándor örökségét, így írt az eszményi humanista típusról – a zsinati nyitásnak örvendő Sík Sándorra hivatkozva: „Az a humanista típus, amelyet Sík Sándor szerint ki kell formálnunk magunkból, 'amit lát, hall, annak ösztönösen megéli a másik oldalát is, az igazzal szemben álló másik-igazat, a féligazság igaz voltát is, csorbaságát is, kiegészíti másik felét is, de legnagyobbak a folytonos szintézist érzi' . . .” Azt hiszem, ez a „dialektika” nem kompromisszumot jelent („Legyen a ti szavatok igen, igen – nem, nem!”), hanem az őszinte párbeszédre való nyitottságot és realizmust. Az adott körülmények között meg kell tennünk a tőlünk telhetőt mindazért, ami a több emberséget és az evangélium ügyét szolgálja. A többi nem a mi dolgunk. Rónay szava mottó lehet: „Istent képviselni!”

Azt kívánom, hogy a félszázados *Vigilia* továbbra is betöltse helyettesíthetetlen misszióját a Sík Sándor (és Babits) szerint értelmezett katolicitás, egyetemes-ség szellemében.

GÁL FERENC

A *Vigilia* ötven évéhez

Azt a kérdést túl személyesnek tartanám, hogy mit jelentett és mit jelent nekem a *Vigilia*. Mivel a munkaterem negyven éven keresztül a teológia művelése volt, ezért elsősorban az ilyen irányú szakfolyóiratok felé fordultam. Inkább arról mondok valamit, hogyan látom a *Vigilia* szerepét a magyar egyház életében. Személyes élményként mégis megjegyezhetem, hogy mindig örültem életerejének. Túlélte olyan fordulatokat és időket, amilyeneket más folyóiratok nem éltek túl, és ezt a külső tényezők mellett annak is köszönhettem, hogy arról akart szellemi eligazítást adni, ami az egyházi élet lényegéhez tartozik. Biztos, hogy ennek a célnak a megvalósításában is volt hullámvész, de a cél maga nem homályosult el. Amikor a folyóirat elindult, nagyban és egészben a hagyományos katolicizmus légkörében mozogtunk, mint bárhol másutt Európában. Akkor a *Vigilia* alapítói és munkatársai főleg a francia vallási életben és teológiában ébredező szellemet vették alapul, s arra törekedtek, hogy itthoni vallási életünkbe is belevigyenek valamit az új világnézeti kérdésekből, a misztikából és a szociális felelősségből. Akkor azonban a *Vigilia* csak egy volt a katolikus folyóiratok közül, tehát célját és szellemét az újdonság és az érdekesség szempontjai szerint határozhatta meg. A háború után azonban az egyetlen egyházi jellegű folyóirat maradt, s a szerkesztőségnek már azt kellett néznie, hogy mire van szüksége az egyház életének, mit adhat hozzá a hívők eligazításához és lelki élményéhez. A *Vigilia* szó akkor lett igazán jelkép és felhívás: virrasztás, éberség, eléje dolgozás a holnapnak. Így látta ezt akkor Sík Sándor, amikor az új elindulásnál a „vezércikket” megfogalmazta. Magától adódott, hogy a folyóirat akkor sokkal erősebben elkanyarodott a teológia felé, mint a háború előtt. Új hitbéli és világnézeti kérdé-